



06.09.2024

Enflasyonla Büyüme

Artan enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki makroekonomide süregelen bir tartışma konusudur. Türkiye’de ve birçok gelişmekte olan ülkede benim gözlemlediğim, kısa vadede yüksek enflasyonun geçici bir artan büyüme oranına sebep olduğudur.

Klasik ekonomi teorisi, paranın nötr etkisini baz alarak, enflasyonun hem fiyatları hem de ücretleri benzer şekilde arttırdığı görüşüyle, enflasyondaki artışların gayri safi yurtiçi hasılayı (GSYİH) çok az etkilediği görüşüne inanır.

Yeni Keynesyen teori gibi bazı makroekonomi teorileri ise, artan enflasyonun en azından belirli koşullar altında kısa vadede GSYİH’yı artırabileceğini öne sürüyor.

Bu teoriler stagflasyonu açıklamakta zorlansalar da, bu konu önümüzdeki dönemdeki büyüme rakamları açıklandığında ele alacağım bir konu olacak.

Bu yazıyı ele almamın sebebi, sanayi üretiminde yaşanan düşüşe rağmen 2024 yılı ikinci çeyreği için açıklanan yüzde 2,5 büyüme oranının aslında yüksek enflasyona dayandırmamdan kaynaklanıyor. Bu yılın üçüncü çeyreği için çok daha düşük; hatta yaptığım ekonometrik modele göre negatif bir büyüme oranı açıklanmasına bağlı olarak, makroekonomideki başka bir pencereden size bahsedeceğim. Ancak yılın ikinci çeyreği için Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından açıklanan büyüme rakamlarının (görece) yüksek gelme sebebini enflasyona dayandırarak açıklamak burada doğru olacaktır.

Yazının kalan bölümünde de, açıklanan büyüme rakamlarına bu açıdan değindikten sonra Türkiye’deki “büyüme modelinin” ne kadar verimsiz olduğuna değinelim ki önümüzdeki dönem büyüme rakamlarını analiz ettiğimizde baz teşkil etsin.

Açıklanan rakamlar

İkinci çeyrekte, büyümenin alt kalemlerine harcama yönetimiyle açıklanan rakamlar tarafından bakarsak, nihai tüketim harcamaları içinde hanehalkı

tüketiminin yıllık bazda en yüksek artışı verdiğini görüyoruz. Peki sizce bu hanehalkı vatandaşın daha fazla tüketim yapmasından mı kaynaklandı? Hem hanehalkının tüketimi hem de hanehalkına hizmet eden kar amacı olmayan kuruluşların tüketiminde (tabi ki fiyat artışı etkisi kaynaklı) yüzde 1,6 ve yüzde 2,3 büyüme yaşanmış. Esas bize üretim artışında iyi haber verecek sabit sermaye oluşumunda ve ticarete artış o kadar az ki: sabit sermaye oluşumu sadece yüzde 0,5 artış ihracat ise yüzde 0 (yüzde 0,04) ile hiçbir artış göstermiyor. Daha da kötüsü, ithalatta düşüş oranı yüzde 5,7; demek ki ihracatı ve üretimi körükleyecek ara malı ithalatı da sıkı bir şekilde düşerek dış ticaret açığında sadece sahte, makyajlı bir iyileşmeye sebep olmuş.

Esas sorun ne?

Türkiye'nin büyümesinde esas sorunun ne olduğunu biz yıllardır söylüyoruz, açıklanan rakamlar anlamamakta ısrar ediyor. (laf aramızda burada TÜİK'in büyüme rakamlarını doğru açıkladığını belirtip temize çıkarttım kurumu).

İktisadi faaliyet kollarına göre büyüme rakamlarına baktığımızda ikinci çeyrek için aslında ekonomistler için en önemli olan sanayi üretimindeki negatif rakam dikkat çekiyor. Sanayi sektörü yılın ikinci çeyreğinde yüzde 1,8 azaldı; hatta imalat sanayi yüzde 2,9 düştü. Büyümeye katkı yapanlar arasında ciddi bir artışla inşaat sektörü yüzde 6,5 artış oranı ve yüzde 9,6 artış oranıyla net vergiler var.

İnşaat sektörünün altını çizdim çünkü Türkiye'nin büyüme modelindeki yıllardır tekrarlanan esas yanlışı tekrar vurgulamak istedim. Eğer bir ülkede akıllı çalışan/çalışmayan herhangi bir kişi okumak yerine inşaat sektörüne girip “*parayı kırmayı*” tercih ediyorsa o ülkenin bu modeli değiştirmesi gerekir. Ama Türkiye’de tabiri caizse yüzyıllardır böyle. İşin daha da kötüsü “kayıрма ekonomisi” diye tabir edilen ilişkilerin en yoğun gözlemlendiği alanlardan biri inşaat sektörü. O yüzden Anadolu Ajansı'nın birinci çeyrek büyüme rakamları için attığı “İnşaat sektörü son 26 çeyrekteki en yüksek büyüme performansını yakaladı. Türkiye ekonomisinin lokomotif sektörlerinden inşaat bu yılın ilk çeyreğinde yıllık bazda yüzde 11,1 büyürken son 26 yılın en iyi büyüme performansını elde etti” başlığı bana hiç çekici gelmedi.

Büyüme modeli neden değişmeli?

TÜSİAD'dan gelen teknoloji üreten ülke olalım çağrılarını boşuna gelmiyor. Bir örnek, Kore ekonomisi, 1970 ve 2022 yılları arasında ortalama yüzde 6,4

büyüme gösterdi. Burada büyümede istikrar dediğimiz konu da devreye giriyor. Güney Kore'nin sanayileşmesi kimine göre mucizevi şekilde gerçekleşti. Ancak bu bir mucize değil gerçek idi ve sadece ihracattaki gelişmeler değil iş ortamında iyileşme, inovasyona, teknolojiye dönük yatırımları teşvik eden politikalar o ülkenin büyümesini canlandırdı.

Öncelikle güçlü bir iş ortamı (her açıdan hukuki sözleşmeler, kurallar vs.) yabancı yatırımcıları çekti. Ülkede böylece yatırım ortamı, üretim ortamı, iletişim ve doğal olarak büyüme iyileşti. Burada Dünya Adalet Projesi Hukukun Üstünlüğü Endeksi'nde Türkiye 142 ülke arasında 117. sırada yer alırken Güney Kore'nin 19. olduğuna da yer vermem gerekir.

Bununla birlikte Kore, büyümeyi teşvik etmek için teknoloji geliştirmeye ve yeniliğe ekstra önem verdi. Gayrisafi yurtiçi hasılasının en büyük payını araştırma ve geliştirmeye (AR-GE) harcadı. Burada Japonya'nın, Çin'in Almanya'nın da araştırma ve geliştirmeye ne kadar yatırım yaptıklarını ve bunun büyümeye yaptığı katkıyı da belirtmek gerekir.

Düşünülmeveni düşünmek için, araştırma geliştirmeye, eğitim reformuna ve hukuki reformlara yer vermek, ülkenin ekonomik büyümesi için önem taşıyor.

Sadece BRICS'e başvurmak, "BRICS'e girmek istiyoruz" demek burada yetersiz kalıyor.